

Sv. František Saleský

Asi 3 km od mesta Annecy v Savojsku, južne od Ženevy, stál zámok Sales, sídlo grófov Saleských. Na tomto zámku sa narodil František 21. augusta 1567. Spočiatku bol útlý a chorľavý (narodil sa v siedmom mesiaci) a vyrástol v zdravého a silného mladíka. Bol poslušný, úprimný, chránil sa každej lži. Po otcovi však mal sangvinickú povahu, bol ohnivý a hnevlivý, a treba povedať, že by sa bol stal bezohľadným, keby ho otec, pán z Nouvelles a z Boisy, nebol viac ráz i telesne potrestal.

Všetky tieto tresty otca a láskavé napomenutia zbožnej matky boli by však veľmi málo platné, keby chlapec, osvietený osobitnou milosťou, nebol konečne pochopil nevhodnosť svojej prchkej povahy a nerozhodol sa za každú cenu ju zlepšiť a napraviť. I začal sa veľa modliť, veľa čítal nábožné knihy a veľa sa dobrovoľne umŕtvoval. Nechcel študovať doma, ako to bolo zvykom v panských zámožných rodinách, kde by bol mal všetko pohodlie, ale v kolégiách (ústavoch) v La Roche, v Annecy, v Clermonte pod prísnou disciplínou otcov jezuitov. A tam vyvinul také úsilie polepšiť a ovládať sa, že z toho upadol do ťažkej choroby. Jeho prirodzená povaha bola násilnícka, búrila sa proti duchu, ale on nad ňou napokon zvíťazil. Skutočne: v pätnástich rokoch sa František tak zmenil, že by nikto nebol poznal v povelnom, miernom, prívetivom mladíkovi to spurné dieťa, ktoré nikto nemohol skrotiť. Teraz už nedvíhal plecيا pred predstavenými, ale na kolenách počúval ich napomenutia, už sa nevyrútil na kamarátov, ale strpel ich posmešky a vtipy a odpúšťal urážky. Muchy a komáre, ktoré ho obťažovali, menoval „malí Boží kati“.

Tomu, kto ho napadol a vyhrážal sa mu, povedal: „Aj keby si mi vyklal jedno oko, neprestanem sa na teba láskavo dívať druhým!“ Aj sluha chcel raz vyskúšať jeho trpezlivosť tým, že v plnom lete poriadne zakúril do pece v jeho izbe. „Predstavme si, že sme v zime,“ povedal František, trel si ruky a pristúpil k ohňu, aby si ich zohrial.

Od ôsmeho roku navštevoval kolégium v meste Annecy a od dvanásteho do osemnásteho roku študoval na vysokých školách v Paríži. Tam sa vzdelával v rečníctve, filozofii a bohosloví. No nezabúdaj ani na modlitbu. Už ako dieťa sa zveril do ochrany Božej Matky. Aby sa jej zaľúbil a zachoval si nevinnosť, urobil pred jej obrazom sľub večnej čistoty. Od toho času sa každodenne modlieval svätý ruženec. Túto pobožnosť po celý život nevynechal ani pri najsúrnejších povinnostiach. Preto sa i zachoval nepoškvrnený na tele i na duchu aj vtedy, keď ho svet najviac vábil a vyzýval k hriechu.

V tom čase prekonal ťažkú skúšku. Jeho srdce zachvátila trudnomyselnosť a strácal záľubu v práci i v modlitbe. Prenasledovala ho myšlienka, že Boh ho predurčil na zatratenie. Z toho upadol do ťažkej choroby. Zasa však vyzdravel. V chráme sv. Štefana sa modlil: „Ó, Bože! Obetujem ti svoje srdce. Keby ma naozaj stihol hrozný osud, že by som ťa nesmel v nebi večne milovať, chcem ťa milovať aspoň teraz v pozemskom živote.“ A tu sa mu do duše vrátil pokoj.

V osemnástom roku na želanie svojho otca odišiel do Padovy študovať právo. V tomto meste boli vtedy študenti veľmi samopašní a nemravní a škrelo ich, že František sa nechce s nimi stykať. Raz večer ho niekoľko kamarátov vyprovokovalo tak, že ho začali na ulici urážať a napádať aj bitkou. Keď už toho bolo priveľa a ocitol sa sám v opustenej ulici zoči-voči pol tuctu útočníkov, keby bol býval od prírody bojazlivý, bol by vzal nohy na plecia a ušiel. Lenže v jeho žilách prúdila šľachtická krv statočných savojských rytierov: bleskovo tasil meč a sám sa bránil tak odvážne, že si získal ich obdiv, ale aj rešpekt. - Inokedy zasa zatočili na neho iným spôsobom. Nahovorili mu, že do mesta prišiel istý znamenitý právnik, aby ho šiel spolu s nimi navštíviť. Najatá fífla predstavovala právnikovu dcéru a prijala študentov v „otcovej neprítomnosti“. Františkovi kamaráti sa po jedlom vytratili, a keď František zostal s ňou sám, dávala mu najavo svoje nečestné úmysly. Keď sa pred ňou nemohol obrániť podobrotky, napľul jej do tváre, odstrčil ju a odišiel. Fífla za ním vykrikovala: „Zlodej! Zlodej!“ Kamaráti pribehli a on im vyčitoval, že prezrel ich úmysly a pokarhal ich.

Aby nepodľahol podobným pokúšeniam, zvýšil umŕtvovanie svojho tela, pôsty a bdenie natoľko, že upadol do ťažkej choroby, ktorá ho priviedla až na pokraj smrti. Ale Božia prozreteľnosť inak rozhodla: uzdravil sa, hoci lekári sa už vzdali nádeje. Štúdiá v Padove dokončil doktorátom zo svetského i cirkevného práva a vrátil sa domov.

Po návrate domov bol pýchou a radosťou rodičov. Vynikal krásnou postavou, učenosťou a jemným správaním. Z krásnych šľachtických dcér mu vybrali za nevestu tú najkrajšiu. On však už dávno urobil sľub, že zachová čistotu a zvolí si kňazský stav. Keďže vedel, že by rodičia s jeho rozhodnutím nesúhlasili, vstúpil do štátnej služby, aby ich nezarmútil a ich nádeje razom pozmenil.

Onedlho sa však predsa zdôveril svojmu príbuznému Ľudovítovi zo Salesu, ženevskému kanonikovi, so svojou tajnou túžbou a ten mu svojím vplyvom, bez Františkovho vedomia, sprostredkoval prepoštskú hodnosť pri sídelnom chráme v Ženeve, čo vtedy bolo povolené prijať aj laikovi, ale s tým záväzkom, že sa dá vysvätiť za kňaza. S vymenovacou listinou predstúpil potom pred svojho otca a úprimne ho prosil o otcovské povolenie. Otec, hlboko dojatý, povedal: „Syn môj, toto je prvá bolesť, ktorú mi spôsobuješ. Ak je to však Božia vôľa, chod' a urob, ako sa Boh páči: buď šťastný ty a skrze teba aj iní. Toto je moja vrúcna žiadosť.“ Otec sa v duši uspokojil, veď aj keď sa jeho syn nestane hodnosťarom svetským, stane sa hodnosťarom duchovným.

František po predpísaných prípravách 18. decembra 1593 prijal sviatosť posvätenia kňazstva a v r. 1594 zaujal uprázdnené miesto prepošta. Kňazské povinnosti si plnil horlivo: kázal, spovedal, navštevoval nemocných, chodil po dedinách a lazoch, vchádzal do chalúp chudobných ľudí, vyučoval ich náboženstvo a podporoval hojnou almužnou. Miernosť a prívetivosť mu získali srdcia ľudí, takže okolo mesta Annecy, kde účinkoval, sa čoskoro všetko zmenilo, začal sa rozvíjať čnostný a náboženský život. S týmto sa však neuspokojil: najviac sa usiloval obrátiť zvedených bludárov a priviesť ich naspäť do katolíckej Cirkvi.

V r. 1594 na výzvu biskupa začal v kraji Chablais (južne od Ženevského jazera) ťažkú misionársku prácu. Táto oblasť, od r. 1535 obsadená kalvínskymi protestantmi, bola prakticky bez bohoslužieb: kostoly zničené, kňazi vyhnaní, kláštory zavreté. V r. 1593 poslali do mesta Thononu kňaza, ale násilne ho vyhnali. Františka odrádzal od zamýšľanej úlohy aj otec, ktorý sa bál o jeho život, ale František sa s odvahou pustil do práce, aby znovu zaviedol bohoslužby v tomto kraji, kde už dlho nevideli katolíckeho kňaza, kde pápeža považovali za antikrista, kde bolo vidieť zrúcané chrámy a kláštory a kde boli srdcia ľudí naplnené nenávisťou voči katolíckemu náboženstvu. Nebál sa nijakého nebezpečenstva, ani smrti.

Ale kalvínski obyvatelia ho nechceli prijať. Utekali pred ním, zatvárali pred ním dvere, nedávali mu pokrm a prístrešie ani za ponúkané peniaze, nadávali mu, nenávideli ho. Aj na život mu číhali. Preto mu na ochranu ponúkli vojenskú stráž. Ale František povedal: „Radšej sa vzdám svojej úlohy, ako by som dopustil, aby kalvíni roztrusovali, že ich obrátenie chcem vynútiť násilím. Nie! Pôjdem k nim ako šli apoštoli, nemajúc inú zbraň, iba Božie slovo.“ Zostal pokojný a láskavý, a čím väčšie prekážky mu stavali do cesty, tým väčšia bola jeho dôvera v Boha.

Keďže ho nechceli počúvať, a on predsa chcel s nimi nadviazať dialóg, siahol po inej forme dialógu: stručne a zrozumiteľne spísal najspornejšie otázky medzi protestantmi a katolíkmi (Les controverses – Rozpory) a vo forme plagátov a letákov ich vyvesoval na múry alebo rozdával po domoch, na uliciach, po cestách, takže o tejto svojej práci žartovne hovoril: „Ja tu kážem múrom!“ A bola to práve táto drobná propaganda, ktorá prebudila záujem ľudí a zväčšila počet jeho poslucháčov. Raz na svojich plagátoch oznámil verejnú debatu s protestantmi. Táto novinka a zvedavosť prilákala množstvo ľudí. Márne sa protivníci so zlomyseľnými vykrúcačkami bránili. On prehovoril k obrovskému množstvu a dosiahol, že ho počúvali, a tak svetlo pravdy zasvietilo do ich duší.

Po siedmich mesiacoch nepriateľská pevnosť začala prejavovať znaky ústupu. Svojou dobrotou, vytrvalosťou, nebojácnosťou aj pred útokmi na jeho život, láskavosťou vyžarujúcou z jeho tváre, presvedčivou silou argumentov v jeho rečiach vyvolal sympatie a úctu, ktoré zrodili prvé obrátenia. Zo všetkých strán prichádzali k nemu, aby si vypočuli jeho nadšené výklady, pokojné a jasné vysvetľovania právd katolíckej viery, lebo jeho zásadou bolo získavať, nie odsudzovať. Niektorí to považovali za ústupok protivníkovi. Bolo to však naozaj významné počínanie v čase veľkých neznášanlivostí!

Toto obdivuhodné dielo obrátení sa dialo uprostred ľahostajnosti a nepriateľstva samotných katolíkov. Sám vojvoda Karol Emanuel, zle informovaný, neposkytol mu plnú pomoc, keď mu na jednej ceste do Turína vysvetlil úspechy. Krok za krokom sa však toto územie zreorganizovalo a katolícke bohoslužby sa začali verejne odbavovať. Úspech svojho misijného poslania potvrdil sám František vo svojom hlásení do Ríma v roku 1603. Tvrdilo sa v ňom, že dvadsaťpäťtisíc osôb sa vrátilo ku katolíckej viere. Zrejme aj politický mier medzi Savojskom a Francúzskom z r. 1598 uľahčil ľuďom tento návrat do pravej Cirkvi.

Keď tam zriadil niekoľko fár a obsadil ich dobrými a horlivými kňazmi, vrátil sa do Annecy, lebo v r. 1599 ho pápež Klement VIII. (1592-1605) vymenoval za koadjútora (pomocného biskupa) a nástupcu staručkého biskupa de Graniera. Po jeho smrti sa František v r. 1602 stal ženevským biskupom. Keďže však Ženeva bola kalvínska, svoje biskupstvo nemohol spravovať odtiaľ, ale z Annecy, ako to robil i jeho predchodca.

František aj ako biskup zostal vzorom lásky, poníženosti a vľúdnosti. Nemal nábytok ani povoz, jeho strava bola skromná a jednoduchá. Hoci bol v mladosti hnevľivý a prchký, vytrvalým premáhaním týchto náklonností sa stal vzorom tichosti, miernosti a láskavosti. Každého, kto k nemu prišiel, prijal láskavo a privetivo, každému preukazoval patričnú úctu, každému vedel povedať niečo milé. Bol zhovorčivý a srdečný aj k zlým a hriešnym ľuďom. Oko sa mu nikdy nezakalilo zlosťou, na jeho tvári sa nikdy neukázal mrak hnevu, z úst mu nikdy nevyšlo zlé slovo.

Aj jeho dobročinnosť bola veľká. Nijakého prosebníka neprepustil bez pomoci. Raz mu správca domu vyčítal, že rozdáva veľa almužny, ba chcel aj opustiť jeho dom, lebo už nemal na potrebné veci. Ale František mu povedal: „Milý priateľ, v tejto veci som nenapraviteľný!“ Potom ukázal na Ukrižovaného a dodal: „A napokon, či možno niečo odoprieť Bohu, ktorý sa pre nás tak hlboko ponížil?“

Ako biskup sa veľmi staral o duchovenstvo, a to nielen úradnými obežníkmi a synodálnymi uzneseniami a smernicami, ale aj osobným stykom. Pre kňazov vypracoval inštrukcie o vysluhovaní sviatosti pokánia a o kázaní. Znovu vystaval niekoľko zaniknutých kláštorov a kostolov, staral sa o to, aby jeho kňazi boli vzdelaní a svätí. Od r. 1605 do r. 1608 navštívil každú zo svojich 450 farností biskupstva, aj tie najodľahlejšie, ležiace vysoko v Alpách. Všade udeľoval sväté sviatosti, kázal, učil, napomínal a šíril pokoj a svätú lásku. Raz sa mu spovedal istý hriešnik a svoje hriechy hovoril ľahostajne, bez znaku ľútosti. Táto ľahostajnosť ho pohla k slzám. Spovedajúci sa ho opýtal, prečo plače. „Plačem nad tým, že vy neplačete.“ Tieto slová záúčinkovali na hriešnika ako úder bičom.

Nezabúdali ani na rehoľníkov, či už sídlili na jeho území alebo mimo jeho biskupstva. Všade horlil za správny a dokonalý život v kláštoroch.

K jeho hlavnej biskupskej službe patrilo kázanie Božieho slova. Neodmietol nijakú príležitosť kázať, aj keď to bolo viac ráz za deň. Cez veľký pôst kázal v rozličných mestách i v menších farnostiach. Veľký ohlas mali jeho pôstne kázne v Dijone v r. 1604, v Chambery v r. 1606 i v Grenobli v r. 1616. Počas desaťmesačného pobytu v Paríži v rokoch 1618-19 mal asi 360 kázní a konferencií. Vtedy sa obrátilo množstvo ľudí a získal významných duchovných priateľov. V r. 1604 sa pri pôstnych kázňach v meste Dijone po prvý raz stretol so sv. Janou Františkou de Chantal, vdovou so štyrmi deťmi. Odvtedy bol jej duchovným vodcom. Podľa jeho pokynov v r. 1610 založila ženskú rehoľu Navštívenia Panny Márie. Jej úlohou bolo vychovávať dievčatá a starať sa aj o chudobných a nemocných. Tieto rehoľníčky sa menujú saleziánky. Rehoľa získala pápežské schválenie v r. 1618. Táto rehoľná spoločnosť, v ktorej sa spájala úloha Márie a

Marty z evanjelia, totiž život rozjímavý a činný, urobila veľa dobra pre Francúzsko i pre celú Cirkev.

Okrem tejto ženskej rehoľnej spoločnosti aj mužská rehoľa sv. Jána Bosca sa hlási k jeho životnému príkladu a odkazu, o čom svedčí aj jej pomenovanie — saleziáni. Pre mnohých jednotlivcov i pre celé hnutia je sv. František Saleský stále inšpirátorom a vzorom.

Charakteristická pre neho je čulá listová korešpondencia, ktorú používal nie pre márnú slávu, ale pre duchovné vedenie duší. Z jeho dvetisíc dosiaľ uverejnených listov zreteľne vidieť množstvo takto vykonanej práce.

Popri veľmi činnom biskupskom úradovaní napísal aj užitočné knihy, z ktorých vyniká jeho svetoznáma Filotea, čiže Návod k nábožnému životu. Táto kniha priviedla už tisíce ľudí na cestu spasenia. Ako sám vo svojom živote, tak aj v tejto knihe svojou jednoduchosťou chytá za srdce každého vnímavého kresťana. Keď generál kartuziánskej rehole prečítal túto knižku, Františkovi povedal: „Radím vám, aby ste už nič nepísali, lebo nemôžete napísať niečo rovnako dokonalé!“ Keď si však neskôr ten istý generál prečítal nový Františkov spis Teotimus, čiže Traktát o Božej láske povedal: „Radím vám, aby ste neustali v písaní!“ Pápež Alexander VII. (1655-1667) o knižke Filotea povedal, že je dokonalá, že nevedie človeka k prísnemu, samotárskemu životu, ale k obyčajnému, vznešenému, a predsa miernemu, ktorým môže žiť každý človek vo svojom stave a ktorým predsa s istotou dosiahne dokonalosť. Túto knižku máme aj v slovenčine. Jeho literárna pozostalosť, vydaná tlačou, obsahuje 26 zväzkov, z toho je 11 listov.

V r. 1620, iba 53-ročný, cítil sa už veľmi vyčerpaný, chcel sa utiahnuť od práce a pripraviť na smrť. Ale v r. 1622 musel ešte ako biskup sprevádzať savojskú kniežaciu rodinu do Avignonu na francúzsky kráľovský dvor, hoci bol prechorený. V meste Lyone dostal porážku. Lekári ho chceli vyliečiť, a preto mu podľa vtedajšej praxe prikladali na hlavu a hrdlo žeravé železo. Keď mu pri tomto krutom liečení nesmierna bolesť vyrazila slzy z očí, riekol: „Pane, čo tu mám ešte robiť?“ Jeden z prítomných mu povedal, aby aj on, ako kedysi sv. Martin, biskup, prosil Boha o predĺženie života, ale on odpovedal: „Ja nie som Martin, ale nehodný sluha, ktorého ani Boh, ani ľud už nepotrebuje!“ Nábožne prijal sviatosť nemocných a 28. decembra 1622 odovzdal dušu Bohu v 56. roku svojho života. Jeho mŕtve telo preniesli z Lyona do Annecy a pochovali ho v hlavnom kláštore ženskej rehole Navštívenia Panny Márie, ktorú bol založil. Počas francúzskej revolúcie ho Odniesli do Benátok.

Pápež Alexander VII. (1655-1667) ho už v r. 1661 vyhlásil za blahoslaveného a v r. 1655 za svätého. Pápež Pius IX. (1846-1878) ho v r. 1878 vyhlásil za učiteľa Cirkvi a pápež Pius XI. (1922-1939) v r. 1923 za patróna tlače a novinárov.